

1 Mos 18–19. Översättning

Av Tore Jungerstam

Gud tänker på Abraham när Sodom och Gomorra ska förstöras

[Kapitel 18 och 19 bildar en enhet fram till 1 Mos 19:29 då författaren sammanfattar enheten. Först får Abraham oväntat besök då löftet om Isak upprepas. Därefter flyttas fokus till Sodom och Gomorra där Abraham först vädjar för städerna varefter fokus flyttas till Sodom där änglarna räddar Lot och hans familj under förstörelsen.

Den här berättelsen berättas från olika perspektiv. Vi har berättaren som hela tiden vet att det är HERREN (Jahve) själv, som besöker Abraham, tillsammans med två sändebud, två änglar (ängel och sändebud är samma ord på hebreiska). Det vet inte Abraham. Från början ser han bara tre män som dyker upp oväntat. Till det yttre ser de alltså ut som män, inte som gudomliga varelser. Ett annat typiskt drag i den här enheten är att tilltalet växlar mellan singular och plural beroende på om det är en av männen som tilltalas eller alla som grupp]

Abraham får besök

Och HERREN uppenbarade sig för honom vid Mamres terebintlund medan han satt vid tältöppningen under den hetaste tiden på dagen.

Och han lyfte sina ögon. Och han blickade ut. Och se! Tre män står där framför honom. Och när han såg dem sprang han från tältöppningen för att hälsa på dem. Och han bugade sig mot marken.

Och han sade: Min herre, om det är så att jag har funnit nåd i dina ögon, så gå då inte från din tjänare. Låt mig nu genast hämta lite vatten så att ni kan tvätta era fötter. Sedan kan ni vila er under trädet. Och låt mig hämta en bit bröd så att ni kan styrka era hjärtan efter att ni har kommit hit, när ni nu har kommit förbi er tjänare. Och de sade: Ja, gör som du har sagt.

Och Abraham skyndade sig in i tältet, till Sarah. Och han sade: Skynda dig! Ta tre sea-mått fint mjöl [20–30 liter, en mycket stor mängd], knåda och gör runda bröd. Och till boskapen sprang Abraham. Där tog han en kaly, späd och fin. Och han gav den till en tjänare som skyndade sig att tillreda den. Och han tog tjockmjölk [yoghurt liknande] och mjölk och kalven som han tillrett. Och han dukade upp framför dem, men själv förblev han stående inför dem under trädet. Och de åt.

Löftet om Isak upprepas

Och de sade till honom: Var är Sarah, din hustru? Och han sade: Här, i tältet. Och han sade: Jag kommer att komma tillbaka till dig vid den här tiden nästa år. Och lyssna! En son har Sarah, din hustru! Men Sarah hade stått och lyssnat vid tältöppningen, som var bakom honom. Abraham och Sarah hade nått hög ålder och det hade upphört att vara på kvinnors vis för Sarah [hon var inte längre i fruktsam ålder]. Och Sarah skrattade till inom sig och sade: Efter att ha blivit förvissnad, skulle jag få njutning? Också min herre är gammal.

Och HERREN sade till Abraham: Varför är det så att Sarah skrattade och sade: Skulle det verkligen vara så att jag ska föda? Jag har ju blivit gammal. Är någonting för svårt för HERREN? På den bestämda tiden ska jag komma tillbaka till dig, om ett år, och då ska Sarah ha en son. Då nekade Sarah och sade: Jag skrattade inte – för hon blev rädd. Men han sade: Nej, du skrattade verkligen.

Abraham vädjar för Sodom och Gomorra

Och männen reste sig därifrån. Och de blickade ner mot Sodom – Abraham var med dem för att ta farväl [ordagrant: sända iväg dem]. Och HERREN sade [till de två änglarna]: "Ska jag dölja för Abraham vad jag tänker göra? Abraham kommer ju att bli ett stort och talrikt folk och genom honom ska alla jordens folk bli välsignade. Ja, jag har utvalt honom för att han ska befalla sina efterkommande barn tillsammans med hela sitt hus så att de håller sig till HERRENS väg och gör det som är rättfärdigt och rätt, för att HERREN ska låta komma över Abraham det som han har talat till honom.

[HERREN beslutar sig att avslöja för Abraham vad som håller på att hända]

Och HERREN sade: Ropet från Sodom och Gomorra är så starkt, ja deras synd är så fruktansvärt svår. Jag ska nu gå ner och jag kommer att se huruvida de har gjort i enlighet med det rop som har kommit inför mig. Förstörelse eller inte, jag kommer att få veta.

Och männen vände om och begav sig därifrån. Och de gick mot Sodom, men Abraham blev kvar inför HERREN.

Och Abraham steg fram. Och han sade: Skulle du förgöra den rättfärdige tillsammans med överträdaren? Kanske finns det femtio rättfärdiga i staden? Skulle du då förgöra den och inte skona platsen för de femtio rättfärdigas skull som bor därinne?

Vare det fjärran från dig att göra så att du dödar den rättfärdige tillsammans med överträdaren, ja så att det går för den rättfärdige på samma sätt som för överträdaren. Vare det fjärran från dig, domare över hela jorden, att inte fatta rätta domar!

Och HERREN sade: Om jag i Sodom finner femtio rättfärdiga inne i staden, då ska jag skona hela platsen för deras skull.

Och Abraham svarade och sade: Lyssna ännu, jag ber dig! Jag har dristat mig att tala till Herren [Adonai] även om jag är stoft och aska. Kanske kommer det att saknas fem till de femtio rättfärdiga? Ska du utplåna hela staden på grund av dessa fem? Och han sade: Jag kommer inte att utplåna den om jag finner fyrtiofem där.

[Här framkommer det att Abraham åtminstone nu har förstått att han står inför HERREN, Gud själv, inte en människa av stoft och aska]

Och han fortsatte ännu att tala till honom. Och han sade: Kanske de kommer att finna fyrtio där? Och han sade: jag ska inte göra det för de fyrtios skull.

Och han sade till Herren [Adonai]: Jag ber dig: bli inte vred! Men jag kommer att tala! Kanske kommer de att finna trettio där? Och han svarade: Jag ska inte göra det om jag finner trettio där.

Och han sade: Lyssna, jag ber dig! Jag dristar mig ännu att tala till min Herre [Adonai]: Kanske de finner tjugo där? Och han sade: jag ska inte utplåna för de tjugos skull.

Och han sade till Herren [Adonai]: Jag ber dig: bli inte vred! Men jag kommer att tala ännu en sista gång. Kanske de kommer att finna tio där. Och han sade: Jag ska inte utplåna för de tios skull.

Och HERREN lämnade Abraham när han hade slutat att tala med honom och Abraham återvände till sin plats [där han bodde].

Änglarna räddar Lot undan Sodoms förstörelse

De två sändebuden (änglarna) kom till Sodom på kvällen medan Lot satt vid staden port. Och Lot fick syn på dem. Och han reste sig för att ta emot dem. Och han bugade sig med ansiktet mot marken.

Och han sade: Vänligen lyssna mina herrar: Var så vänliga och vänd er till er tjänares hus. Ta in för natten, tvätta era fötter och stig sedan tidigt upp och gå vidare på er färd. Men de svarade: Nej, vi kommer att övernatta vid den öppna platsen (torget) i staden [ofta innanför stadsporten där folk tenderade att samlas. Jer 9:21.].

Men han tryckte på intensivt [intensiv övertalning]. Och de lät sig övertalas [Ordagrant: De vände sig till honom]. Och de kom till hans hus. Och han gav dem något att dricka samt osyrat bröd som han hade bakat. Och de åt.

Innan de skulle lägga sig hade männen i staden, Sodoms män, omringat huset – från ung till gammal – alla som bodde där, utan undantag.

Och de ropade efter Lot. Och de sade till honom: Var är männen som kom till dig i natt? Sänd ut dem till oss, så att vi kan ha sex med dem [homosexuell våldtäkt].

Då gick Lot ut till dem, vid porten – dörren hade han stängt efter sig.

Och han sade: Jag ber er, mina bröder: Orsaka inte denna ondska! Lyssna nu! Jag har två döttrar som inte har haft sexuellt umgänge med någon man. Låt mig få sända ut dem till er och ni kan göra med dem vad ni finner för gott i era ögon. Men vad gäller dessa män gör inte någonting, för de har kommit under mitt beskydd. (ordagrant: skuggan av min takbjälke).

Men de sade: Träng undan honom! Och de sade: Denne har kommit för att bo bland oss. Och han skulle vara den som bestämmer? Nu ska vi göra mer ont åt dig än åt dem. Och de trängde sig på för att krossa dörren.

Då sträckte männen ut sina händer. Och de drog in Lot till sig in i huset – och dörren stängde de. Männen som var vid husets ingång hade de slagit med ett starkt bländande ljus från den yngste till den äldste. De tröttade nu ut sig i sina försök att finna ingången.

Och männen sade till Lot: Vem har du ännu hos dig? Svärson, dina söner och dina döttrar – allt som hör dig till i staden: för ut från platsen. Ja, vi är på väg att fördärva denna plats. Sannerligen, starkt hade deras rop vuxit inför HERRENS ansikte. Så HERREN sände oss för att fördärva henne [staden].

Och Lot gick ut. Och han talade med sina svärsöner, som skulle gifta sig med hans döttrar. Och han sade: Res er och gå ut från (lämna) den här platsen för HERREN kommer att fördärva staden. Men det var som om han bara skämtade i svärsönernas ögon. [De ”skrattade” – som Sarah hade gjort. Det var inte möjligt att något sådant skulle ske.]

Och det var just vid gryningen. Då pressade sändebuden på Lot genom att säga: Res dig! Ta din hustru och dina två döttrar som är här, annars kommer du att förgöras tillsammans med staden.

Men han dröjde kvar. Då tog männen tag i hans hand och i hans hustrus hand och i hans två döttrars hand – på grund av HERRENS barmhärtighet över honom. Och de förde ut honom. Och de såg till att han kom (placerade honom) utanför staden. [Samma verb används som när arken kommer till vila på Ararats berg]

Och det var när de hade fört dem utanför [staden]. Då sade han: Fly för ditt liv! Se dig inte tillbaka! Stanna inte så länge du är på slätten. Fly till bergen, annars förgörs du!

Och Lot sade: Inte så mina herrar! Lyssna nu! Din tjänare har funnit nåd i dina ögon och din godhet som du har visat mig har vuxit sig så stor: du har räddat mitt liv! Men jag klarar inte av att fly till bergen utan att det onda hinner ifatt mig och jag dör. Lyssna nu! Den här staden är nära att fly till och den är liten. Låt mig fly dit! Är den inte liten? Må min själ få leva!

Och han sade till honom: Lyssna, jag har gått dig till mötes också angående denna sak så att jag inte omstörtar den stad som du talar om. Skynda dig! Fly dit! Ja, jag kan inte göra någonting innan du har kommit dit. Detta är anledningen till att stadens namn är Tsoar [Tsoar liknar fonetiskt mitsar som betyder liten, betydelselös].

Sodom och Gomorra går under

Solen skulle just gå upp över horisonten när Lot kommer fram till Tsoar. Då lät HERREN det regna – över Sodom och över Gomorra – svavel och eld från HERREN, från himmelen. Ja, han omstörtade dessa städer, liksom hela slätten och alla som bodde i städerna, även markens växtlighet.

Men hon såg sig om, hans hustru, där bakom honom. Och hon blev en saltpelare.

Och Abraham steg upp tidigt och begav sig till den plats där han hade stått inför HERREN. Och han blickade ner mot Sodom och Gomorra och mot hela slättlandet. Ja han spanade. Och se! [Perspektivbyte, vi får se med Abrahams ögon] Det steg upp rök från området, som röken från en ugn.

Ja det var när Gud skulle fördärva städerna på slätten. Då tänkte Gud på Abraham. Och han drev ut Lot från omstörtningens mitt när omstörtas skulle städerna där Lot hade slagit sig ner.

[Den här versen är utformad som en kiasm och sammanfattar innehållet i hela kapitel 18–19 fram till nu. "Då tänkte Gud på Abraham" är samma uttryck som när "Gud tänkte på Noach" vid vändpunkten av flodberättelsen i 1 Mos 8:1]

Lot och hans två döttrar

[Även om den här korta berättelsen är nära anknuten till det som föregår är det en självständig enhet. Det framgår av föregående vers som sammanfattar det som föregår. Vi vet därför inte med säkerhet om det här sker genast eller efter att de bott en tid i Tsoar]

Och Lot drog upp från Tsoar. Och han slog sig ner i bergsbygden tillsammans med sina två döttrar, för han fruktade för att bo i Tsoar. Ja han slog sig ner i en grotta, han och hans två döttrar.

Och den förstfödda sade till den yngre: vår far är gammal och det finns ingen man i landet (området) som kan komma till oss enligt landets sed. Kom, låt oss ge vår far vin. Och låt oss ligga med honom. Och vi ska ge liv åt ättlingar (säd) genom vår far.

Och de gav sin far vin den kvällen. Och den förstfödda gick in. Och hon låg med sin far, men han visste inte av varken när hon lade sig ner eller när hon steg upp.

Och det blev följande dag. Och den förstfödda sade till den yngre: Lyssna, jag låg med min far igår. Låt oss ge vin också den här kvällen. Gå in! Ligg med honom! Ja vi ska ge liv åt ättlingar (säd) genom vår far. [hon uppberedde planen från vers 32]

Och de gav, också den här kvällen, vin till sin far. Och den yngre steg upp. Och hon låg med honom, men han visste inte av varken när hon lade sig ner eller när hon steg upp.

Och så blev de havande, Lots två döttrar, genom sin far.

Och den förstfödda födde en son och hon gav honom namnet Moab, han är far till Moab [moabiterna] till denna dag.

Och den yngre, också hon födde en son. Och hon gav honom namnet Ben-Ammi, han är far till Ammons barn [ammoniterna] till denna dag.

[I berättelserna i Första Mosebok ges i regel inga moraliska omdömen vad gäller huvudpersonernas agerande, läsaren får själv dra sina slutsatser. Händelser skildras. Man kan notera att Lot som hade varit beredd att låta sina döttrar utnyttjas sexuellt, nu själv blir sexuellt utnyttjad. De som föds blir anfäder till två av de folk som småningom blir Israels fiender. Bägge folk bosätter sig öster om Döda havet. Ammoniterna längre norrut och Moabiterna längre söderut]